

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1979 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1981

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1979

VILNIUS

1981

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1979

VILNIUS

198

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1979



ВИЛЬНЮС «МОКСЛАС» 1981

Redakcinė kolegija

Jonas DOBROVOLSČAS, Mečislovas JUČAS, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Giedrė NIUNKIENĖ, Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė), Henrikas ŠADŽIUS, Adolfas TAUTAVIČIUS, Bronius VAITKEVIČIUS (vyr. redaktorius), Regina ŽEPKAITĖ (vyr. redaktorius pavaduotoja)

Išleista LTSR MA Istorijos instituto užsakyму

Li 237

Lietuvos istorijos metraštis = Ежегодник истории Литвы =
The year-book of Lithuanian history / LTSR MA, Istorijos in-tas,
LTSR istorijos problem. moksl. taryba; Red. kolegija: B. Vaitkevičius (vyr. red.) ir kt.— V.: Mokslas.

Leidž. nuo 1973 m.

1979 m. 1981. 176 p. Lygiagr. antr. taip pat vok. Str. santr. rus. LTSR MA istorijos in-to leid. 1979 m. bibliogr. / O. Adomonienė, p. 141—143. Bibliogr. nuorodos išnašose.

0505040000

BBK 63.3(2Liet.)
9(TL)

M $\frac{10604-071}{M854(10)-81}$ Z-81

© LTSR MA Istorijos institutas, 1981

KALVYSTĖS MOKYMOSI BUITINĖS SĄLYGOS (XIX A. ANTROJI PUSĖ—XX A. KETVIRTASIS DEŠIMTMETIS)

ANTANAS STRAVINSKAS

Apie kalvystės mokymosi priežastis, laiką ir kaip jos buvo mokomasi, koks mokinių amžius ir jų išsilavinimas, šio straipsnio autorius jau rašė¹. Tačiau kalvystės mokymosi vaizdas būtų neišsamus, jeigu nenurodytumėme kai kurių svarbesnių buitinių sąlygų, kurios dažnai nulemdavo kalvystės mokymosi pasirinkimą. Čia turime galvoje mokesčių už mokslą ir mokinio išlaikymo sąlygas: maistą, nakvynę, drabužius, apavą ir kt. Straipsnyje kalbama tiek apie cechinio, tiek apie individualaus kalvystės mokymosi buitines sąlygas. Šiame straipsnyje iš esmės remiamasi tais pačiais šaltiniais bei literatūra, kuri buvo nurodyta anksčiau minėtame straipsnyje². Norime tik pažymėti, jog kai kurios papildomos medžiagos palyginimui pateikė J. Kudirka studijoje apie puodininkystę Lietuvoje³. Todėl šiuo atveju šaltiniai ir literatūra atskirai neapptariami.

Beveik visose XIX a. Vilniaus kalvių cechų („krikščionių“ ir „žydų“) sutartyse nurodomos mokinių buitinės sąlygos. Meistrai sutinka duoti nakvynę ir valgį⁴, o tėvai arba globėjai įsipareigoja per visą mokymosi laiką aprūpinti drabužiais ir avalyne. Tačiau būta ir kai kurių nukrypimų. Vienur nurodoma, kad atitinkamą sumą meistras moka mokiniui už darbą, konkrečiai už rūbų ir avalynės įsigijimą⁵, kitur — kad mokinys rūbus gavo iš meistro, o visas „valdiškas“ išlaidas (t. y. išlaidas, susijusias su įrašymu į cecho mokinių knygą.— A. S.) sumokėjo pats mokinys⁶. Dar kitur pažymėta, kad meistras kiekvienais metais mokės 15 rb savo mokiniui, kad šis galėtų įsigyti rūbus ir avalynę⁷.

Dažniausiai sutartyse nurodoma, kad išlaidas, susijusias su mokinių įrašymu arba pakėlimu į pameistrius, padengia meistras, taip pat jis privalo apmokėti smulkias išlaidas už mokinių rūbų ir baltinių skalbi-

¹ Stravinskas A. Kalvystės mokymasis Lietuvoje (XIX a. antroji pusė—XX a. ketvirtasis dešimtmetis).— Lietuvos istorijos metraštis, 1976 metai, p. 53.

² Ten pat, p. 53—54.

³ Kudirka J. Lietuvos puodžiai ir puodai. V., 1973, p. 13—16.

⁴ Plg.: ten pat, p. 15.

⁵ LTSR centrinis valstybinis istorijos archyvas (CVIA), f. 966, ap. 1, b. 11, l. 7.

⁶ Ten pat, b. 6, l. 3.

⁷ Ten pat, f. 939, ap. 1, b. 11, l. 240.

mą, net už pirties lankymą⁸. Kai kur pasakyta, kad meistras privalęs duoti mokiniui maistą, avalynę ir drabužius, o tik paskutiniaisiais mokymosi metais mokinys pats turi įsitaisyti rūbus ir avalynę⁹.

XIX a. pab. kalvių cechų sutartyse dažniausiai nurodomos tokios sąlygos: meistras moko, duoda mokiniui butą ir maistą, o mokinys privalo dirbti be jokio atsitraukimo, t. y. nedykinėti, nedaryti pravaikštų. Rūbais ir avalyne jį aprūpina tėvai¹⁰.

Panašios, tik dažniausiai žodinės sutartys buvo sudaromos ne tik pačioje XX a. pr., bet ir trečiajame bei ketvirtajame dešimtmečiuose tarp kalvių meistrų ir mokinių tėvų bei jų globėjų. Pagrindinės sąlygos tos pačios: butas ir maistas meistro, o rūbai ir avalynė mokinio¹¹. Tačiau, išnagrinėjus anketinės apklausos duomenis, ir čia matome daugelį variantų. Pagrindines mokymosi sąlygas nulemdavo tai, ar mokinys buvo savas vaikas, giminaitis, ar jis gyveno pas meistrą, ar buvo kaimynas ir eidavo į namus miegoti ir, žinoma, valgyti, ar jis valgė savo maistą, ar meistro. Nuo visų šių aplinkybių dažnai priklausydavo ir pati svarbiausia mokymosi sąlyga — reikėjo ar nereikėjo mokėti už mokslą.

Visi tie, kurie mokėsi pas tėvus ar kitus artimus giminaičius, ir XIX a., ir XX a. pirmojoje pusėje jokio užmokesčio nemokėjo¹². Paprastai nieko nemokėdavo ir tie, kurie susitardavo ilgesnį laiką — bent 2—3 metus mokytis, t. y. 1 ar 2 metus mokytis, o sekančius, dažniausiai vienerius ar dvejus metus už mokymą atidirbti veltui¹³. Pvz., kalvis Jonas Marcinkevičius, gim. 1893 m. Pakruojo raj. Baltplonėnų k., teigia: „Pristojęs (mokyti) ilgesniam laikui, mokinys meistrui nemokėdavo, kadangi visą laiką jam dirbdavo. Pagal susitarimą, jei išbūdavo trejus metus, meistras padėdavo įsigyti kalvystės įrankius“. Kadangi J. Marcinkevičius teiškavo tik dvejus metus, meistras įrankių nenupirko. Beje, čia paminėtas vienas rečiausių atvejų, kai meistras išpareigoja įtaisyti mokiniui įrankius¹⁴. Šiaip jau vieną kitą įrankį dar besimokydamas nusikaldavo pats mokinys, o už gerą mokymąsi arba darbą išeidamas retkarčiais gaudavo dovanų kūjį, reples ar ką kita¹⁵. Pasitaikydavo, tiesa, reti atvejai, kai meistras, priimdamas mokinį, paimdavo iš jo lyg ir užstatą 100, 200 ar net 300 litų, tačiau sekančiais metais tuos pinigus gražindavo¹⁶. Dažniausiai už dvejų trejų metų mokymą reikėjo mokėti nuo 100 iki 200 litų, o lenkų okupuotame Vilniaus krašte nuo 150 iki 300

⁸ CVIA, f. 966, ap. 1, b. 11, l. 11, 13.

⁹ Ten pat, l. 3.

¹⁰ CVIA, f. 936, ap. 1, b. 90, l. 130, 149; f. 939, ap. 1, b. 92, l. 16.

¹¹ Ten pat, l. 1; Vilniaus V. Kapsuko universiteto Mokslinės bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau — VUB RS), f. 85-E63, p. 45; iš autoriaus rinkinių: Biržų, Pakruojo, Pasvalio, Panevėžio rajonai (toliau nurodomi tik rajonai).

¹² LTSR MA Istorijos instituto Etnografijos sektoriaus rankraštynas (toliau — IIES), 114; Biržų, Kelmės, Lazdijų, Pakruojo, Rokiškio, Tauragės, Telšių ir kiti rajonai.

¹³ IIES, 114(18), l. 64; 114(33), l. 148; Pakruojo, Rokiškio, Utenos, Tauragės rajonai.

¹⁴ Pakruojo rajonas.

¹⁵ Molėtų, Pakruojo, Šakių rajonai.

¹⁶ Tauragės, Telšių rajonai.

zlotų. Tada meistras duodavo maistą ir nakvyne¹⁷. Buvo daug atvejų, kad meistras už mokymą imdavo pinigais ir natūra arba vien tik natūra¹⁸. Antai Kupiškio raj. Čypėnų k. kalvis K. Kairys, XIX a. pab.—XX a. pr. aptarnavęs keletą gretimų kaimų, už mokslą imdavo rugių 2 pūrus, vilnų 4 svarus, malkų (beržinių arba alksninių) sieksnį ar anglių (taip pat beržinių ar juodalksninių) statinę. Vabalninko kalvis Šusteris vietoj grūdų reikalavęs malkų ir anglių, o iš maisto produktų — 2 kapas kiaušinių ir viščiukų. Be to, Šusteris imdavęs ir pinigais¹⁹. Tai buvo gana didelis „mokestis“. Be abejo, tam tikrą skirtą maistui pinigų ar natūros dalį suvalgydavo patys mokiniai, nes daugiausia jie valgydavo kartu su meistro šeima²⁰. Pasitaikydavo ir išimčių.

Tie kalvių mokiniai, kurie gyveno arti, pusryčiaudavo ir vakarienai davė namie²¹. Pietums atsinešdavo duonos, lašinių ar naminės dešros gabalėlį, kartais sūrio²². Remiantis anketiniais duomenimis, galima teigti, jog kalvių ir jų mokinių maistas, ypač gyvenančių dvaruose ir kaimuose, iš esmės niekuo nesiskyrė nuo tų etnografinių sričių valstiečių maisto²³. Dažniausiai jis buvo stiprus ir geras Žemaitijoje bei Suvalkijoje²⁴ ir kartais šiek tiek silpnesnis Aukštaitijoje ir Dzūkijoje²⁵, nors ir šiuo atžvilgiu būta didelio įvairumo. Miestuose ir miesteliuose tiek kalviai, tiek jų mokiniai dažniausiai vartojo pirktus maisto produktus, kartais ir pačių mokinių atsivežtus, jeigu jie buvo kilę iš kaimo²⁶.

Už antruosius mokymosi (tiksliau darbo) metus meistras retai kada šiek tiek primokėdavo mokiniui²⁷, o trečiaisiais metais beveik visada mokinys gaudavo tam tikrą uždarbio dalį (išskyrus tuos atvejus, kai mokinys už mokslą nieko nemokėjo ir jam reikėjo atidirbti veltui)²⁸.

Kadangi mokinių vienu metu dažniausiai būdavo nedaug (1—2), tai žiemą mokiniai miegodavo troboje kartu su meistro šeima, kartais atskirame kambarėlyje ar kamaroje, rečiau — ant aukšto arba klėtyje ar net pačioje kalvėje, vasarą — dažniausiai daržinėje ant šieno²⁹. Miestuose bei miesteliuose mokiniai miegodavo atskiruose, dažnai nedideliuose kambariuose³⁰. Tie, kurie mokėsi dvaruose, nakvodavo kumetynuose kartu su kitais samdiniais, o kartais ir kalvio šeimos gyve-

¹⁷ Stravinskas A. Kalvystė.—Kn.: Dieveniškės. V., 1968, p. 83; Plungės, Raseinių, Rokiškio, Tauragės rajonai.

¹⁸ IIES, 114(27); 627(1).

¹⁹ Kupiškio rajonas (užrašė J. Petrusis).

²⁰ IIES, 114(32), l. 143; 627, l. 19; VUB RS, f. 81-310, l. 36; Alytaus, Biržų, Kapsuko, Kelmės, Kupiškio, Raseinių, Rokiškio, Tauragės, Telšių rajonai.

²¹ IIES, 627(9).

²² Kupiškio rajonas.

²³ Milius V. Maistas ir namų apyvokos daiktai.—Kn.: Lietuvos etnografijos bruožai. V., 1964, p. 393—398.

²⁴ Kapsuko, Raseinių, Šakių raj.

²⁵ VUB RS, f. 81—267, l. 12, 23; Biržų, Šalčininkų, Trakų, Varėnos rajonai.

²⁶ IIES, 627(7); Kupiškio, Molėtų, Tauragės ir kiti rajonai.

²⁷ IIES, 114(18).

²⁸ VUB RS, f. 81—310, l. 12; Kelmės, Plungės, Telšių ir kiti rajonai.

²⁹ VUB RS, f. 85-E63, p. 46; f. 81-310, l. 26; Anykščių, Pakruojo, Raseinių ir kiti rajonai.

³⁰ IIES, 627(3, 7).

namose patalpose. Kai mokinių būdavo daugiau — 2—3, kartais juos tek-
davo guldyti ir po du³¹. Pasitaiko vienas kitas atvejis, kai reikėdavo
turėti savo patalynę³², nors nakvyne ir patalynė paprastai aprūpindavo
kalviai meistrai.

Kalvių ir jų mokinių drabužiai XIX a. antrojoje pusėje ir XX a. pr.,
išskyrus miestų amatininkus, buvo namie austi ir gana dažnai namie
siūti. Kartais juos siuvo kalvių žmonos (savo vyrams), o mokiniams —
jų motinos ar seserys³³. Dažniausiai amatininkams, kaip ir valstiečiams,
drabužius siūdavo samdyti kaimo siuvėjai³⁴. Tai buvo paprasti „čerka-
siniai“ arba pakuliniai, kartais (dažniausiai miestuose ar miesteliuose)
pirktiniai medvilniniai viršutiniai (švarkas arba „frenčius“, palaidinė ir
„galifė“ kelnės) ir lininiai — apatiniai (marškiniai, kelnės) drabužiai³⁵. Tik
nuo XX a. pr., ypač nuo trečiojo dešimtmečio, dažniau pradedami dė-
vėti pirktinės medžiagos, vadinami „korto“ drabužiai³⁶. Tam tikra pras-
me, atsižvelgiant į kalvių darbo specifiką, jie buvo panašūs į pramonės
įmonėse dirbusiųjų drabužius³⁷, tačiau nuo kaimo tradicijų per daug ne-
nutolo, t. y. buvo panašūs į pusiau proletarų drabužius.

XIX a. pab.—XX a. pr. didelio skirtumo tarp darbinių ir išeiginių
kalvių drabužių beveik nebuvo. Panešioti ar sudėvėti išeiginiai drabu-
žiai dažnai tapdavo darbiniais. O nuo XX a. trečiojo dešimtmečio vis
dažniau ir kalviai pasisiūdavo išeiginius drabužius iš pirktinės („korto“
ar pusvilnonės, medvilninės) medžiagos. Kiek geresnius drabužius dėvėjo
Suvalkijos kalviai³⁸.

Suprantamas daiktas, kad juodam, suodinam darbui reikėjo ir spe-
cifinės aprangos, ypač audeklinės (kartais odinės) kepurės ir aulinių ba-
tų; jie jau XX a. pr. pradėjo pakeisti klumpes ir medpadžius. Tačiau ne
visi meistrai, o tuo labiau mokiniai turėjo aulinius batus ar odines ke-
pures net iki XX a. vidurio³⁹.

Kaip jau minėta, buržuazinės santvarkos metais meistrai ir mokinių
tėvai susitardavo, kad visus drabužius ir apavą parūpins tėvai. Tik pri-
juostes, siūtas iš karvės ar veršio odos arba iš storesnės pakulinės dro-
bės, brentos, kartais kalviai meistrai patys duodavo arba leisdavo pa-
dėvėti savo⁴⁰.

Reikėtų aptarti dar vieną klausimą — ar turėjo kalvių mokiniai nu-
statytą darbo dienos režimą. Kaip matysime, išskyrus amatų mokyklų
ir įvairių kursų darbo laiką, tokio apibrėžto kalvystės mokymosi ir darbo
laiko nebuvo. Peržiūrėjus Vilniaus, Kauno ir kai kurių kitų vietų cechų
ir Bendrųjų amatų valdybų knygas, kuriose surašytos sutartys, nė vie-

³¹ Alytaus, Trakų, Telsių rajonai.

³² Raseinių rajonas.

³³ IIES, 627(1).

³⁴ Biržų, Kretingos, Kupiškio, Pakruojo, Plungės, Raseinių, Tauragės rajonai.

³⁵ IIES, 627(1).

³⁶ Mastonytė M. Drabužiai.—Kn.: Lietuvių etnografijos bruožai, p. 370, 372.

³⁷ Daniliauskas A. Šiaurės rytų Lietuvos pramonės darbininkų materialinė kul-
tura. V., 1970, p. 91, 92 (pav. 1, 2, 4, 98, 99).

³⁸ Kapsuko, Šakių, Vilkaviškio rajonai.

³⁹ Šalčininkų, Trakų, Utenos rajonai.

⁴⁰ IIES, 114(32), Biržų, Pakruojo, Panevėžio rajonai.

noje iš jų autoriui nepavyko rasti griežtai nustatyto dienos režimo. Viena tik galima teigti, kad miestuose besimokantys mokiniai, kaip ir jų meistrai, dirbo trumpesnę darbo dieną negu dvaruose ir kaimuose. Tai patvirtina ir 1893 m. surašymo duomenys. Ukmergėje pas meistrą Rogsatevičių mokėsi pagal sutartį mokinys Cukersmanas. Jis dirbo ir mokėsi nuo 7 val. ryto iki 7 val. vakaro su dviejų valandų pertrauka (įskaitant valgį ir poilsį), t. y. 10 val. per dieną⁴¹. Tiek pat laiko mokėsi irgi Ukmergėje Monfekevičius paš meistrą Goldfainą⁴².

Atrodo, kad ne kiek daugiau laiko valgymui ir poilsiui skyrė kaimo meistrai — vidutiniškai per dieną 1—2 val. (faktiškai kol pavalgydavo ir surūkydavo pypkes), nors jie dirbo ilgiau: 12—13 ir daugiau valandų⁴³. Kartais tas mokymasis dvaro ar kaimo kalvėje užtrukdavo nuo 5—6 val. ryto iki 23 val.⁴⁴ Tik vienas kitas meistras leisdavo mokiniui po pietų pailsėti bent 1—2 val.⁴⁵ Vasarą paprastai dirbdavo nuo aušros iki sutemų, arba nuo saulės patekėjimo iki nusileidimo, žiemą — nuo tamsos iki tamsos⁴⁶. Kai kuriose cechų sutartyse ir 1893 m. anketose, taip pat paskutiniųjų metų aprašuose nurodoma, kad poilsis buvo tik sekmadieniai, įvairios religinės šventės ir naktis⁴⁷. Kartais kai kur šeštadienį dirbo iki pietų⁴⁸, o žydų kalvėse — visai nedirbo⁴⁹. Tik amatų mokyklose ir arklių kaustymo kursuose buvo laikomasi tam tikros dienotvarkės⁵⁰, t. y. programose nustatytų darbo valandų.

Visa tai rodo, kad tiek XIX a. antrojoje pusėje, tiek XX a. pirmojoje pusėje kalviai meistrai nesiskaitė nei su mokinių fizinėmis jėgomis, nei su jų sveikata. Labai dažnai jiems buvo reikalinga tik pigi, ypač anturijų ir trečiųjų mokymosi metų, mažai apmokama arba ir visai neapmokama darbo jėga⁵¹. Toks nenormuotas mokymosi, o faktiškai sunkus darbo laikas, ypač dvarų ir kaimo kalvėse, tęsėsi iki pat tarybinės santvarkos atkūrimo Lietuvoje⁵².

Išvados

Vadinamas „pilnas“ cechų mokinių išlaikymas dažniausiai buvo tik maistas ir nakvynė. Drabužiais ir avalyne beveik visais atvejais (taip pat dvaruose ir kaimuose) rūpinosi mokinių tėvai arba jų globėjai. Tik cechines išlaidas (įrašymą į mokinius ir pameistrius) apmokėdavo meistrai. Apmokėjimas meistru už mokymą, maitinimą ir nakvynę dvarų ir

⁴¹ TSRS centrinis valstybinis istorijos archyvas Leningrade (toliau — CVIAL), f. 1290, ap. 5, b. 72 (lapai nenumeruoti).

⁴² Ten pat; VUB RS, f. 85-E63, b. 47.

⁴³ Akmenės, Alytaus, Biržų, Kapsuko, Pakruojo, Rokiškio, Tauragės, Telšių rajonai.

⁴⁴ CVIAL, f. 1290, ap. 5, b. 71 (lapai nenumeruoti).

⁴⁵ Kupiškio, Pakruojo, Panevėžio, Plungės, Utenos rajonai.

⁴⁶ IIES, 114(27), l. 132; (32), l. 143; (33), l. 148; 627, l. 10.

⁴⁷ CVIAL, f. 939, ap. 1, b. 90, l. 130; IIES, 627(2). Anykščių, Akmenės, Jurbarko, Tauragės ir kiti rajonai.

⁴⁸ Rokiškio rajonas.

⁴⁹ Trakų rajonas.

⁵⁰ LTSR CVA, f. 1357, ap. 3, b. 25, l. 207.

⁵¹ Kupiškio, Rokiškio rajonai.

⁵² VUB RS, f. 85-E63, p. 48, f. 81-267, l. 3; 310, l. 12, 25.

kaimų kalvėse (XIX a. antrojoje pusėje—XX a. pradžioje) buvo gana įvairūs: pinigais, natūra (grūdais, maisto produktais), ir vienu, ir kitu. Kai kurie kalviai (tokių buvo apie 30—40%) už mokymą neimdavo nieko. Ši sąlyga ypač skatino mokytis kalvystės. Tačiau tokie kalvių mokiniai už mokymą (nakvynę ir maitinimą) turėjo atidirbti, t. y. dirbti veltui 1—2 metus.

Maistas, drabužiai, iš dalies avalynė dvarų ir kaimų kalvių ir jų mokinių beveik niekuo nesiskyrė nuo vidutinių valstiečių ar miestų bei miestelių pusiau proletarų. Tik miestuose ir miesteliuose kalviai meistrai ir jų mokiniai dažniau rengėsi iš pirktinių audinių siūtais drabužiais ir maitinosi pirktiniu maistu. O jeigu mokinys buvo valstietis, tai atvažiuodavo į miestą su kaimiškais drabužiais ir dažnai valgė savo atsi-vežtą valstietišką maistą.

Dvarų ir kaimų kalviai meistrai dažnai nesilaikė jokio griežtai nustatyto darbo laiko. Ir jie patys, ir jų mokiniai dirbdavo po 12—14 ir daugiau valandų per dieną. Kiek trumpiau dirbdavo besimokantys miestų kalvėse.

Apskritai kalviai meistrai ir jų mokiniai dirbo daug, o poilsio mažai. Visas poilsis — šventės, išėiginės dienos ir naktys.

БЫТОВЫЕ УСЛОВИЯ ОБУЧЕНИЯ КУЗНЕЧНОМУ РЕМЕСЛУ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX—40-Е ГОДЫ XX В.)

А. СТРАВИНСКАС

Резюме

В опубликованной ранее статье проанализированы причины, способы и время обучения кузнечному ремеслу (Обучение кузнечному ремеслу в Литве (вторая половина XIX в.—40-е годы XX в.) — В кн.: Ежегодник истории Литвы. Год 1976. Вильнюс, 1977, с. 53—66). В данной статье, продолжая тему обучения кузнечному ремеслу, автор на основе архивного и анкетного материалов анализирует некоторые бытовые условия такого обучения.

Как в цехах (2-я половина XIX в.), так и в имениях и деревнях (2-я половина XIX в.—30-е годы XX в.) мастера обеспечивали учеников ночлегом и пищей, а родители заботились об одежде и обуви.

Плата за обучение кузнечному ремеслу была очень разнообразной: деньгами, натурой, деньгами и натурой. Часть кузнецов (около 30—40%) обучали ремеслу бесплатно, но требовали затем отработать 1—2 (а иногда и больше) года. Это условие в значительной мере стимулировало обучение кузнечному ремеслу.

Пища и одежда кузнецов, их учеников, крестьян и полупролетариата небольших городов того времени почти не отличались.

Кузнецы и их ученики в имениях и деревнях работали по 12—14 и больше часов в сутки, отдыху отводились лишь праздники и выходные дни.